

2. Васильев С. В. Хозяйственное судопроизводство в Украине: уч. пособие / С. В. Васильев – Х. :Эспада, 2002 – 368 с., с. 229-230.
3. Валеев Д. Х. Исполнительное производство в Российской Федерации / Д. Х. Валеев // Правоведение. – 2001. – № 5. – С. 175.
Научный руководитель: к.ю.н., доцент Гонгало Р. Ф.

Феденко Єлизавета Михайлівна, Шрамко Маргарита Олегівна
студентки 1-го курсу магістратури
факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПЕРСПЕКТИВНИ ЗАСТОСУВАННЯ ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ ЗА УЧАСТЮ СУДДІ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ ТА ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Інтенсивні зміни у законодавстві України не завжди несуть у собі позитивний зміст, адже досить важко прорахувати, наскільки нова норма права буде «працювати» із законом, який ще не встиг модернізуватися. Однак, часом новели дають можливість вирішити старі питання по-новому, а також дають для вчених поштовх для створення доктрини та розвитку наукових надбань.

Однією із таких новел у цивільному процесуальному законодавстві є врегулювання спору за участю судді. Інститут є відносно новим для України, але, враховуючи, що в інших країнах він впроваджений раніше, а тому зарубіжний досвід може наочно продемонструвати, яке майбутнє чекає це нововведення в нашій державі. Для того, щоб зрозуміти, чи є цей інститут специфічним різновидом судової медіації і як його застосовувати, необхідно дослідити, як він діє у рамках судових систем різних країн.

Відповідно до звіту Doing Business Міжнародного банку, 174 країни визнають медіацію як спосіб вирішення спорів [1]. Ще із 2002 року у Німеччині було запроваджено обов'язок суддів запропонувати сторонам примирення, який стрімко розширився і отримав назву «судова модель медіації». Саме передбачене Главою 4 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК)

врегулювання спору за участю судді є наближенням до поняття медіації через суд [2].

Не менш цікавою видається Сінгапурська система медіації, що звузила повноваження суддів та передбачає підготовку спеціальних суддів – медіаторів, які не мають права брати участь у процесі, а зайняті виключно переговорами сторін спору. Така система отримала успіх на своїй батьківщині у вигляді показнику вирішення спорів, який сягає аж 85% [1].

Що ж стосується досвіду Канади, то суддя Суду Королівської лави провінції Саскачеван (Канада) Тед Зажечни зазначив: «Така процедура довела свою ефективність в окремих провінціях Канади. Так, в провінції Саскачеван, де застосування даної процедури є обов'язковим, у досудовому порядку вирішується від 65 до 70% спорів. З досвіду Канади, здійснення процедури досудового врегулювання спору може зайняти від декількох годин до декількох тижнів, залежно від складності справи і кількості сторін. В середньому досудове врегулювання займає 1-3 дні» [3].

Врегулювання спору за участю судді регламентоване Главою 4 ЦПК. Зазначена глава досить лаконічна, але у цьому вбачається і певний недолік: для суддів недостатність інформації у ЦПК дає широкий спектр дискреції, що не завжди позитивно впливає на рішення, а також спричиняє безліч оскаржень на практиці [2]. На перший погляд особливість цієї глави полягає в тому, що містить у собі медіацію, яка підкріплена участю судді, як посередника, проте, це не зовсім так. Особливістю медіації є те, що сторони самі обирають ефективний шлях вирішення спору за допомогою посередника, однак сам посередник не може виступати суддею.

Звернімо увагу на особливості процедури врегулювання спору в нашій державі. Примітно, що згідно із ч. 2 ст. 37 ЦПК, суддя, який брав участь у врегулюванні спору у справі за участю судді, не може брати участі в розгляді цієї справи по суті або перегляді будь-якого ухваленого в ній судового рішення. Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 251 ЦПК України, суддя повинен зупинити провадження у справі у випадку прийняття рішення щодо врегулювання спору за участю судді. Також, процедура відбувається без застосування будь-якої допоміжної техніки, а також не ведеться протокол наради. Під час врегулювання спору суддя не має права надавати будь-які консультації юридичного характеру та надавати оцінку доказам, але

може звернути увагу на попередню судову практику в аналогічних спорах і пропонувати шляхи мирного залагодження ситуації. Інформація, що надійшла від будь-якої зі сторін, або ж від судді нестиме конфіденційний характер. Також, під час врегулювання спору за участю судді забороняється використовувати портативні аудіотехнічні пристрої, а також здійснювати фото- і кінозйомку, відео- та звукозапис. Однак, сторони можуть брати участь у таких нарадах в режимі відеоконференції у випадках, передбачених ЦПК України. Під час проведення спільних нарад суддя з'ясовує підстави та предмет позову, підстави заперечень, роз'яснює сторонам предмет доказування по категорії спору, який розглядається, пропонує сторонам надати пропозиції щодо шляхів мирного врегулювання спору та здійснює інші дії, спрямовані на мирне врегулювання сторонами спору. Загальний строк проведення врегулювання спору за участю судді не перевищує, за загальним правилом, тридцяти днів [2].

Тобто, на сьогоднішній день, участь судді у врегулюванні спору не буде медіацією, а лише одним із засобів ефективного вирішення конфлікту з найменшими затратами ресурсів і досягненням найбільш оптимального результату.

В межах Програми USAID з реформування сектору юстиції «Нове правосуддя», українська делегація відвідала США із навчальною програмою по альтернативним вирішенням спорів. Підготовка медіаторів закордоном містить у собі напрацювання у вигляді кодексу поведінки, навчальні курси, акредитацію тощо.

На сьогоднішній день, в Україні інститут медіації продовжує своє становлення, поруч з інститутом врегулювання спору за участю судді. Завданням кожного з цих правових явищ – покращити процес, врегулювати спір швидко і на високому рівні, при тому, забезпечуючи дотримання принципів законності, верховенства права, неупередженості та інших основоположних засад, якими керується суд у своїй роботі.

Отже, на сьогодні маємо такі результати: закордоном медіація та врегулювання спору за участю судді – не тотожні поняття, які включають в себе, залежно від специфіки національних судових систем, підготовку суддівського корпусу медіаторів та їх залучення у процес, або строге недопущення до нього. В Україні є абсолютно різні напрямки діяльності, за Главою 4 ЦПК врегулювання спору за участю судді (який і буде приймати рішення по справі) та розвиток

інституту медіації, як такого, що включає в себе науковців та практиків юридичної сфери, що будуть у подальшому здійснювати переговорні функції у процесі та допомагатимуть сторонам у прийнятті найбільш правильних рішень в спорі. Паралельність розвитку цих двох інститутів дасть змогу у майбутньому порівняти їхню ефективність для цивільного судочинства та виробити нову сучасну стратегію розвитку цивільної процесуальної доктрини із використанням зарубіжного досвіду та новаціями національного законодавця.

Список використаних джерел

1. Three New Guides on Commercial Mediation: Good for Debt Resolution, Good for Governance [Електронний ресурс] // The World Bank. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.worldbank.org/en/news/feature/2017/11/21/three-new-guides-on-commercial-mediation>
  2. Mediation Series: Making Mediation Law. Table of Contents [Електронний ресурс] // The World Bank. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.worldbank.org/en/news/feature/2017/11/21/three-new-guides-on-commercial-mediation>
  3. Цивільний процесуальний кодекс України // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/print>
  4. Заключне засідання Робочої групи з питань впровадження процедури досудового врегулювання спору за участі судді [Електронний ресурс] // Вища кваліфікаційна комісія суддів України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://vkksu.gov.ua/ua/news/zakliutchnic-zasidannia-robotchoi-grupi-z-pitan-wprowadziennia-procieduri-dosudowogo-wrieguliuwannia-sporu-za-utchasti-suddi/>.
- Науковий керівник: к.ю.н., доцент Волкова Н. В.*